

Rada Naukowa „Studiów Elbląskich”

- Ks. prof. dr hab. Wojciech Zawadzki – przewodniczący rady [UKSW Warszawa]
 Prof. Oskar Gottlieb Blarr [Düsseldorf, Niemcy]
 Ks. prof. dr hab. Waldemar Chrostowski [UKSW Warszawa]
 Prof. dr hab. Wiesław Długokęcki [UG Gdańsk]
 Prof. dr hab. Antoni Dudek [UKSW Warszawa]
 Prof. Ph.Dr. Slavomir Gálik PhD. [Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Słowacja]
 Ks. dr Mieczysław Józefczyk [Elbląg]
 Dr Hans Jürgen Karp [Hamburg, Niemcy]
 Prof. dr hab. Halina Karaś [UW Warszawa]
 Prof. dr hab. Karol Karski [ChAT Warszawa]
 O. prof. dr hab. Zdzisław Kijas OFMConv. [Congregazione delle Cause dei Santi, Rzym – Włochy]
 Prof. AEH dr hab. Dariusz Makiła [AEH Warszawa]
 Ks. prof. dr hab. Piotr Maniurka [UO Opole]
 Ks. prof. dr hab. Ryszard Moń [UKSW Warszawa]
 Ks. prof. dr hab. Władysław Nowak [UWM Olsztyn]
 Prof. dr Tereza-Brindusa Palade [National University for Political Studies and Public Administration
 Bucharest, Rumunia]
 Prof. dr hab. Mieczysław Płopa [WSFiZ Warszawa, EUHE Elbląg]
 Dk. prof. dr hab. Waldemar Rozynkowski [UMK Toruń]
 Dr hab. Alina Rynio [KUL Lublin]
 Prof. dr hab. Krystyna Stasiewicz [UWM Olsztyn]
 O. dr hab. Zbigniew Suchecki OFMConv. [Pontificia Università Antonianum, Rzym – Włochy]
 Ks. Prof. dr hab. Mariusz Szram [KUL Lublin]
 Dr Jerzy Tofiluk [ChAT Warszawa]
 Dr hab. Krzysztof Urbaniak [Akademia Muzyczna w Łodzi]
 Ks. prof. dr Jose Ramón Villar [Universidad de Navarra, Pampeluna – Hiszpania]
 Ks. prof. dr hab. Włodzimierz Wołyniec [PWT Wrocław]
 Prof. dr hab. Jan Żaryn [UKSW Warszawa]
 Ks. prof. UWM dr hab. Marek Żmudziński [UWM Olsztyn]

Rada Naukowa „Studiów Elbląskich” ustanowiona została przez księdza biskupa elbląskiego Jacka Jezierskiego stosownym dekretem w dniu 10 listopada 2017 [L.dz. 748/2017].

Recenzenci tomu XX

- Prof. dr hab. Mariusz BIAŁECKI - ASP Gdańsk
 Dr hab. Beata BILICKA - UMK Toruń
 Dr hab. Wojciech GAJEWSKI - prof. UG Gdańsk
 Ks. prof. José Jaime Brosel GAVILA - Valencia [Hiszpania]
 Ks. prof. zw. dr hab. Wojciech GUZEWICZ - UWM Olsztyn
 O. prof. zw. dr hab. Ryszard HAJDUK CSsR - UWM Olsztyn
 Ks. dr hab. Karol JASIŃSKI - UWM Olsztyn
 Doc. ThDr. Ján JENČO, PhD. - KU Ružomberk [Słowacja]
 Bp dr Jacek JEZIEŃSKI - Elbląg
 Ks. dr Marek JODKOWSKI - UWM Olsztyn
 O. dr hab. Antoni JUCEWICZ SVD - UWM Olsztyn
 Doc. ThDr. Vladimír JUHÁS, PhD. - KU Ružomberk [Słowacja]
 Ks. dr hab. Krystian KALUŻA - prof. UO Opole
 Ks. dr Zbigniew KULESZ - UWM Olsztyn
 O. dr hab. Zdzisław KUPISIŃSKI SVD - prof. KUL Lublin
 Ks. prof. zw. dr hab. Zdzisław LEC - US Szczecin
 Prof. ThDr. PhDr. Štefan LENČIŠ, PhD. - KU Ružomberk [Słowacja]
 Bp dr hab. Mariusz LESZCZYŃSKI - Zamość
 Doc. ThDr. Radoslav LOJAN, PhD. - KU Ružomberk [Słowacja]
 Ks. dr hab. Jacenty MASTEJ - prof. KUL Lublin
 O. dr Adam MICHAŁEK SVD - MSD Pięczęno
 Ks. dr Marcin NABOŻNY - KUL Lublin
 Dr hab. Andrzej NIEWIŃSKI - KUL Lublin
 O. dr hab. Andrzej PIETRZAK SVD - prof. KUL Lublin
 Dr hab. Karol POLEJOWSKI - prof. Ateneum SW Gdańsk
 O. prof. dr Marek RACZKIEWICZ - Universidad Pontificia Comillas, Madrid [Hiszpania]
 Ks. prof. ThDr. Gabriel RAGAN, PhD. - KU Ružomberk [Słowacja]
 O. prof. Alfredo SIMÓN OSB - UESD Madrid [Hiszpania]
 Ks. prof. zw. dr hab. Janusz SZULIST - UMK Toruń
 Ks. dr hab. Piotr WIŚNIEWSKI - prof. KUL Lublin
 Ks. dr hab. Marcin WYSOCKI - prof. KUL Lublin
 Ks. prof. zw. dr hab. Dariusz ZAGÓRSKI - UMK Toruń

WYŻSZE SEMINARIUM DUCHOWNE DIECEZJI ELBLĄSKIEJ

STUDIA ELBLĄSKIE

TOM XX – ELBLĄG 2019

- Statuty Maurycjańskie Kapituły Dobromiejskiej z roku 1533*, tłum. M. Wysocki, „Rocznik Dobromiejski” 2(2008), s. 81–85.
- Sulpicjusz Sewer, *Żywoć świętego Marcina*, w: Sulpicjusz Sewer, *Pisma o św. Marcynie z Tours*, tłum. P.J. Nowak, Kraków – Tyniec 1995, s. 49–87.
- Sulpicjusz Sewer: *Listy*, w: Sulpicjusz Sewer, *Pisma o św. Marcynie z Tours*, tłum. P.J. Nowak, Kraków – Tyniec 1995, s. 91–108.
- Sulpicjusz Sewer, *Dialogi o życiu świętego Marcina*, w: Sulpicjusz Sewer, *Pisma o św. Marcynie z Tours*, tłum. P.J. Nowak, Kraków – Tyniec 1995, s. 109–190.
- Starowiejski M., *Wstęp*, w: Sulpicjusz Sewer, *Pisma o św. Marcynie z Tours*. Kraków – Tyniec 1995, s. 11–39.
- Wiśniewski R., *Pogaństwo, herezja i diabeł w świecie św. Marcina i Sulpicjusza Sewera*, „Meander” 54(1999), s. 59–78.

Dk. Waldemar ROZYNKOWSKI*

Studia Elbląskie
XX (2019)

MIEJSCE ŻONY W POWOŁANIU I POSŁUDZE DIAKONA STAŁEGO W ŚWIETLE WYTYCZNYCH DOTYCZĄCYCH FORMACJI, ŻYCIA I POSŁUGI DIAKONÓW STAŁYCH W POLSCE

Słowa kluczowe: diakonat stały, żona diakona, Kościół w Polsce

Keywords: permanent diaconate, deacon's wife, Church in Poland

Schlüsselwörter: Ständiger Diakonat, Ehefrau des Diakons, Kirche in Polen

WSTĘP

Tematem niezwykle istotnym w refleksji nad powołaniem diakona stałego w Kościele w Polsce jest obecność jego żony. Diakonat stały, choć możliwy do przeżywania także w stanie bezżennym, dotyczy przede wszystkim mężczyzn żyjących w małżeństwie. Obecnie w Polsce na 31 diakonów stałych, którzy posługują w ośmiu diecezjach, tylko jeden przeżywa swoje powołanie jako celibatariusz.

W Kościele w naszym kraju zaczynamy zbierać pierwsze doświadczenia roli i miejsca żony w powołaniu męża i ojca, a jednocześnie duchownego, który pełni posługę diakona stałego¹. Nie mam wątpliwości, że na samym początku potrzebna nam jest przede wszystkim pewna wrażliwość i otwartość, aby te doświadczenia w ogóle zauważyć. Poza tym potrzebujemy nie tylko świadectw samych diakonów o ich małżonkach, ale przede wszystkim świadectw i refleksji żon diakonów stałych².

* Dk. prof. zw. dr hab. Waldemar Rozynkowski – diakon stały diecezji toruńskiej, historyk, specjalizacja naukowa: historia Kościoła; pracownik Instytutu Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; wicedyrektor Wydziału Duszpasterskiego Kurii Diecezjalnej Toruńskiej; E-mail: wr@umk.pl

¹ W. Rozynkowski, *Pierwsze doświadczenia i pierwsze wyzwania – o diakonacie stałym w Polsce*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce. Historia–teologia–wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, s. 235–236.

² Świadectwa żon diakonów stałych zob.: K. Czogalik, *Żona diakona*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce. Historia–teologia–wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, s. 243–245; V. Wilczek, *Jak to jest być żoną diakona?*, w: tamże, s. 247–248; I. Chmielewska, *Diakonat mego męża jest powołaniem, które dał nam Pan*, w: tamże, s. 249–251. Są to jedne z nielicznych publikowanych świadectw żon diakonów stałych posługujących w Kościele w Polsce.

Podczas rekolekcji, które przeżywali diakoni stali oraz osoby zainteresowane tym powołaniem w dniach 18–21 lipca 2019 roku w Wigrach, bardzo mocno wybrzmiał temat obecności żony w powołaniu diakona stałego. Wydaje się, że po przeszło 11 latach obecności w Kościele w Polsce diakonów stałych, zagadnienie to staje przed nami jako niezwykle ważne i zasługujące na poważne zainteresowanie. Dotyczy to na pewno diecezji, w których posługują już diakoni stali, ale nie tylko. Nie możemy chociażby zapominać o diecezjach, w których przygotowują się kandydaci do święceń. Żona odgrywa bowiem kluczową, można nawet rzec, fundamentalną rolę w przygotowaniu do święceń diakonatu, to ona wyraża na nie zgodę (bez zgody żony mąż nie może otrzymać święceń), a następnie współuczestniczy w powołaniu swojego męża, diakona stałego. Jego powołanie, jest do pewnego stopnia, także i jej powołaniem.

Kluczową rolę w każdym małżeństwie, także i diakona stałego, odgrywa więc między małżonkami³. Nie mamy wątpliwości, że jej jakość rzutuje na całe powołanie diakona stałego. To więc ma wpływ między innymi na to, czy diakon stały będzie przeżywał swoje powołanie głównie w perspektywie życia osobistego, czy też uwzględni w nim żonę. To więc z żoną nadaje, zarówno konkretnej posłudze diakona stałego, jak i całościowemu jego powołaniu, wyjątkowy, małżeński rys.

Myślę, że nakreślona powyżej perspektywa, dla wielu osób w Kościele w Polsce, jest nie tylko nowa, ale również niezrozumiała. Na żonę bowiem, a szerzej na rodzinę diakona, patrzy się przede wszystkim z perspektywy trudności i ograniczeń w jego posłudze. A może nawet jako na swoisty bagaż, który niesie on na sobie. W konsekwencji w żonie widzi się nawet przeszkodę w poważnym potraktowaniu powołania diakona stałego.

W niniejszym artykule odwołamy się do tekstów odnoszących się do żony diakona, czasami szerzej, do jego rodziny, które znajdujemy w *Wytycznych dotyczących formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce* z 2015 roku⁴. Przywołamy więc dokument przyjęty przez Konferencję Episkopatu Polski, który wyznacza ramy obecności diakona stałego w Kościele w Polsce. Zauważmy, że *Wytyczne* obowiązujące w naszym kraju zostały oparte o dwa główne dokumenty watykańskie odnoszące się do diakonatu stałego, które zostały opublikowane w 1998 roku: *Ratio fundamentalis institutionis diaconorum permanentium* (*Wytyczne dotyczące formacji diakonów stałych*) oraz *Directorium pro ministerio et vita diaconorum permanentium* (*Dyrektorium o posłudze i życiu diakonów stałych*)⁵.

³ O więzi małżeńskiej zob.: K. Knotz, *Zaślubiny w Bogu mężczyzny i kobiety*, Częstochowa 2014, s. 77–85; tenże, *Obudzić sakrament małżeństwa*, Częstochowa 2018, s. 26–29.

⁴ Wytyczne zostały przyjęte podczas 369. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski w dniu 9 czerwca 2015 roku, na podstawie Uchwały nr 19/369/2015. Otrzymały aprobatę Kongregacji ds. Duchowieństwa w dniu 4 września 2015 r. (Prot. N. 20152433) i obowiązują przez okres 6 lat (do 2021 roku), zob. *Akta Konferencji Episkopatu Polski*, nr 27: 2015, s. 66–84.

⁵ Dokumenty te zostały opublikowane w: *Diakonat stały. Dokumenty Soboru Watykańskiego II i Stolicy Apostolskiej. Bibliografia*, red. R. Selejdak, Częstochowa 2004, s. 87–217.

GENEZA WYTYCZNYCH

Odwołując się do genezy *Wytycznych* przywołamy kilka podstawowych faktów z historii wprowadzania diakonatu stałego w Kościele w Polsce⁶. Obecność tego powołania w naszym kraju uzależniona była przede wszystkim od decyzji księży biskupów. Na pierwsze wypowiedzi episkopatu czekaliśmy do końca lat 90. minionego wieku. Możliwość wprowadzenia diakonatu stałego w Kościele w Polsce została odnotowana w dokumentach będących pokłosiem II Polskiego Synodu Plenarnego, który trwał w latach 1991–1999⁷.

W październiku 1998 roku Komisja Episkopatu Polski ds. Duchowieństwa powołała grupę ekspertów, która pod przewodnictwem biskupa Teofila Wilskiego zajęła się przygotowaniem materiałów dotyczących kwestii wprowadzenia diakonatu stałego w Kościele w Polsce. Grupa ta zakończyła pracę w marcu 1999 roku, przekazując biskupowi T. Wilskiemu materiały, które miały pomóc biskupom podczas dyskusji przed podjęciem decyzji o wprowadzeniu diakonatu stałego w Polsce. 20 czerwca 2001 roku podczas 313. zebrania plenarnego Konferencji Episkopatu Polski w Łowiczu biskupi podjęli uchwałę, aby zwrócić się do Stolicy Apostolskiej z prośbą o pozwolenie na wprowadzenie w Kościele w Polsce diakonatu stałego⁸.

Kolejnym krokiem podjętym przez biskupów było zobowiązanie Komisji Episkopatu ds. Duchowieństwa do przygotowania szczegółowych norm dotyczących formacji i posługi diakona stałego w Kościele w Polsce. Zorganizowanie tzw. zespołu ekspertów zlecono biskupowi T. Wilskiemu. Pierwsza redakcja *Wytycznych dotyczących formacji diakonów stałych w Polsce* (tak brzmiał pierwotnie tytuł przygotowanego dokumentu) była gotowa już 25 marca 2002 roku. Następnie przygotowany dokument trafił do konsultacji. Już w lipcu 2002 roku, powstał ostateczny projekt dokumentu, który został przekazany Komisji Episkopatu Polski ds. Duchowieństwa, której ówczesnie przewodniczył biskup toruński Andrzej Suski. Na kolejnych etapach zatwierdzania dokumentu to właśnie on był jego głównym promotorem. *Wytyczne dotyczące formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce* (dalej: *Wytyczne*) zostały przyjęte na 324. sesji plenarnej Konferencji Episkopatu Polski, która odbyła się w Warszawie w dniach 21–22 października 2003 roku⁹. Następnie, wypracowany dokument został przesłany do Watykanu do Kongregacji

⁶ Zagadnienie historii wprowadzania w Kościele w Polsce diakonatu zob.: M. Marczewski, *Zanim wprowadzono diakonat stały w Polsce*, *Diakon*, t. 11: 2014, s. 7–33; W. Rozynkowski, *Diakonat stały w Kościele w Polsce – zarys historyczny*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce. Historia – teologia – wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, s. 69–82. W obydwu pozycjach zob. szczegółowy wykaz literatury.

⁷ *Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001, nr 40, s. 197.

⁸ *Obrady w Łowiczu. 313. zebranie plenarne Konferencji Episkopatu Polski*, *Wiadomości KAI*, nr 26: 2001, s. 10; M. Andrzej, *Ku stałemu diakonatowi w Polsce*, *Diakon*, t. 1: 2004, s. 13–17; W. Śmigiel, J. I. Kunikowski, *Diakonat stały w Polsce. Podstawy, formacja i zadania*, Pelplin 2012, s. 46–47.

⁹ Dokument opublikowano drukiem: Konferencja Episkopatu Polski: *Wytyczne dotyczące formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce*, Częstochowa 2004.

ds. Wychowania Katolickiego. Kongregacja zatwierdziła dokument dekretem z dnia 22 stycznia 2004 roku¹⁰.

Przyjęte w 2004 roku *Wytyczne* obowiązywały przez sześć lat. Ponowne zatwierdzenie, nieznacznie poprawionych *Wytycznych* przez Konferencję Episkopatu Polski nastąpiło 9 czerwca 2015 roku. Dokument został przyjęty także na okres sześciu lat¹¹.

ZAPISY W WYTYCZNYCH

Przyjęte *Wytyczne* składają się z trzech części: 1. *Podstawy teologiczne diakonatu stałego*; 2. *Zasady formacji diakonów stałych*; 3. *Posługa i życie diakonów stałych*. Najbardziej rozbudowana jest część druga i to właśnie w niej spotykamy najwięcej bezpośrednich odniesień do żon diakonów stałych. Oznacza to, że obecność żon przywoływana jest w *Wytycznych* głównie na etapie formacji przed przyjęciem święceń diakonatu przez ich mężów.

1. Świadek domu

W numerze 23 *Wytycznych* czytamy: *W przypadku mężczyzn żonatych, należy zwrócić uwagę, aby byli dopuszczeni do diakonatu ci, którzy żyjąc od wielu lat w małżeństwie potwierdzili umiejętność kierowania własnym domem w duchu chrześcijańskim oraz cieszą się dobrą opinią (por. RFD 37; SDO III 11.13)*¹². Jest to pierwszy zapis w analizowanym dokumencie, który w sposób bezpośredni odwołuje nas do znaczenia kontekstu małżeńskiego (rodzinnego) w powołaniu diakona stałego. Przywołano tu biblijne wskazówki dotyczące powołania i posługi diakona związane z jego domem (zob.: 1 Tym 3,8–13). W przypadku diakona stałego to niezwykle ważne i trafne kryterium pomagające w rozeznawaniu jego powołania. Zauważmy również, że kryterium świadectwa chrześcijańskiego domu, jakby trochę zapomniane w kontekście święceń, właśnie dzięki diakonatowi stałemu, na nowo dzisiaj wybrzmiewa w życiu wspólnoty Kościoła.

Do świadectwa życia małżeńskiego diakona i jego żony odwołuje nas także numer 61 *Wytycznych*: *Diakon i jego żona winni być żywym przykładem wierności i nierozzerwalności małżeństwa chrześcijańskiego, aby w duchu wiary podejmując wyzwania małżeńskiego życia i wymagania życia codziennego, umacniali życie rodzinne nie tylko wspólnoty Kościoła, ale też całego społeczeństwa. Ich życie ma być świadectwem tego, jak obowiązki rodzinne, praca i posługiwanie mogą być zharmonizowane w służbie misji Kościoła. Diakoni, ich żony i ich dzieci mogą być przykładem i zachętą dla wszystkich innych, którzy pracują nad kształtowaniem chrze-*

¹⁰ M. Barczewski, *Diakonat stały w Kościele polskim*, „Studia Bydgoskie”, t. 2: 2008, s. 129–130; M. Barczewski, *Diakonat stały w Polsce- szanse i zagrożenia*, „Teologia Praktyczna”, t. 3: 2002, s. 275–277.

¹¹ *Wytyczne dotyczące formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce*, Akta Konferencji Episkopatu Polski, 2015, nr 27, Warszawa 2016, s. 66–84 (dalej: *Wytyczne*).

¹² *Wytyczne*, nr 23.

ścijańskiego życia rodzinnego. Sprostanie tym zadaniom wymaga odpowiedniego przygotowania, które nosi miano formacji rodzinnej (por. RFD 56; DMD 81)¹³.

2. Doświadczenie życia małżeńskiego

Niezwykle ważny zapis spotykamy w *Wytycznych* pod numerem 27: *Niezonaty kandydat do diakonatu stałego może być dopuszczony do tych święceń dopiero po ukończeniu dwudziestego piątego roku życia. Kandydat związany zaś małżeństwem, nie wcześniej jak po ukończeniu trzydziestego piątego roku życia (por. KPK, kan. 1031 § 2; RFD 35; SDO II, 5; III, 12) i po przynajmniej pięciu latach małżeństwa*¹⁴.

Jak widać w przyjętych wymogach związanych z dopuszczeniem do święceń odwołano się nie tylko do wieku żonatego kandydata, ale także do okresu małżeńskiego, przynajmniej pięciu lat. Doświadczenie pokazuje wyraźnie, że jest to nie tylko bardzo ważne, ale niezmiernie trafne kryterium dopuszczenia do święceń diakonatu żonatych kandydatów. Roztropność, doświadczenie, a nawet zdrowy rozsądek wskazują, że w powołaniu diakona stałego niezwykle ważne są dojrzałe relacje małżeńskie. Aby je zbudować potrzeba przede wszystkim czasu, który ofiarują sobie małżonkowie.

W niektórych diecezjach okres pożycia małżeńskiego, dopuszczający do podjęcia formacji do diakonatu stałego został nawet wydłużony. Dla przykładu w *Statucie diakona stałego w archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej* czytamy, że: *W zwyczajnych okolicznościach żonaty kandydat do diakonatu stałego powinien przynajmniej od dziesięciu lat pozostawać w kanonicznym związku małżeńskim* (nr 8).

3. Obecność żony w formacji

Stosunkowo dużo zapisów w analizowanym dokumencie odnosi nas do obecności żony w formacji kandydata do diakonatu, a po święceniach już diakona. I nie chodzi tu tylko o towarzyszenie mężowi w jego formacji, ale także o stworzenie dla żon specjalnej ścieżki formacyjnej. W *Wytycznych* pod numerem 54 czytamy: *W formację „należy włączyć, w odpowiedni sposób, żony i dzieci kandydatów żonatych. (...) Szczególnie dla żon kandydatów powinno się przewidzieć specyficzny program ich formacji, który przygotowałby je do przyszłej misji towarzyszenia i pomocy mężom w wykonywaniu ich posługi”* (RFD 56)¹⁵.

Żony, a szerzej rodziny, mają towarzyszyć w formacji kandydatom do diakonatu od samego początku, od aspirantury. W *Wytycznych* czytamy: *Pierwszym etapem doświadczenia i przeżycia wspólnej formacji będą dla aspirantów i ich rodzin (por.*

¹³ *Wytyczne*, nr 61.

¹⁴ Tamże, nr 27.

¹⁵ Tamże, nr 54.

RFD 42 i 47) rekolekcje, w miarę możliwości dwutygodniowe, kończące okres prepedeutyczny i poprzedzające obrzęd dopuszczenia do grona kandydatów do święceń¹⁶.

Odniesienie do formacji żon spotykamy w punktach odwołujących nas do wizji funkcjonowania ośrodków formacji diakonów stałych. W dokumencie czytamy, że ich zadaniem jest prowadzenie nie tylko formacji przygotowującej kandydatów do święceń, ale również: *formacji stałej diakonów i ich rodzin*¹⁷. Natomiast dyrektor odpowiedzialny za formację powinien utrzymywać: *kontakty z rodzinami aspirantów i kandydatów żonatych* (nr 38)¹⁸.

W dokumencie podkreślono także wartość sakramentalnego małżeństwa, które pomaga w formacji kandydata przygotowującego się do święceń diakonatu: *W przypadku aspirantów i kandydatów żonatych należy uczynić wszystko, aby zawarte małżeństwo przyczyniało się skutecznie do umocnienia ich formacji do diakonatu* (por. RFD 27)¹⁹. W sakramencie małżeństwa dostrzega się więc źródło pomocy na drodze formacji przyszłego diakona stałego.

Odniesienie do żony oraz rodziny diakona stałego spotykamy także w punkcie, w którym *Wytyczne* charakteryzują formację stałą diakona: *Sytuacja diakonów stałych żonatych wymaga, by prócz już wskazanych form kształcenia permanentnego, angażujących ich osobiście, zaplanować i przedsięwziąć „inicjatywy i plany stałej formacji, które będą angażowały w pewnym sensie i w określonych sytuacjach również ich małżonki oraz całe rodziny”* (por. DMD 81). *Wówczas rodziny diakonów stałych uczestniczyłyby na przykład w dwutygodniowej formacji, łącząc wypoczynek ciała z duchową i intelektualną formacją. Chodzi o to, by zaangażowanie pastoralne ojca rodziny nie eliminowało go z życia rodzinnego i jednocześnie, by wypoczynek scalał rodzinę, a dla biorących w nim udział stawał się miejscem wymiany myśli, doświadczeń, intelektualnego namysłu, modlitwy i nawrócenia*²⁰.

4. Obecność w ruchach eklezjalnych

Wytyczne podkreślają rolę grup pastoralnych w formacji kandydatów do diakonatu, jak i w życiu wyświęconych już diakonów stałych. Dokument odwołuje się konkretnie do ruchów, które są propozycją formacyjną dla małżeństw i rodzin. W numerze 62 czytamy: *Wskazane jest, by aspiranci, kandydaci na diakonów i sami diakoni stali należeli ze swymi rodzinami do ruchów eklezjalnych, które skierowane są na formację małżeństw i rodzin*²¹.

Wielu diakonów stałych w Polsce ma doświadczenie wzrastania w mniejszych grupach i ruchach kościelnych. Można nawet powiedzieć, że ich powołanie dojrzało właśnie w tych środowiskach. Ruchy eklezjalne nie są więc dla nich nowością. Powyższy zapis w *Wytycznych* można również odczytać, jako zachętę dla diakonów

¹⁶ *Wytyczne*, nr 62.

¹⁷ Tamże, nr 36.

¹⁸ Tamże, nr 38.

¹⁹ Tamże, nr 45.

²⁰ Tamże, nr 86.

²¹ Tamże, nr 62.

i ich żon, aby trwali także po święceniach we wspólnotach i grupach religijnych. Z doświadczenia wiemy, że środowiska te mogą się stać dla diakona stałego także miejscami jego posługi.

5. Zgoda żony

Zgoda żony warunkuje przyjęcie święceń diakonatu. Pośród dokumentów, które powinien złożyć przyszły diakon w *Wytycznych* wymieniono: *Do prośby o dopuszczenie do święceń kandydat powinien dołączyć świadectwo chrztu i bierzmowania oraz przyjęcia posług akolity i lektora, zaświadczenie o należycie odbytych studiach* (por. KPK kan. 1032), a jeśli jest żonaty, to również *świadectwo ślubu i pisemnie wyrażoną zgodę żony* (por. RFD 61)²².

Konieczność zgody żony na święcenia męża można odnieść do wymogów prawnych. I jest to na pewno słuszna interpretacja. W zgodzie żony na święcenia męża dotykamy jednak jeszcze innych wymiarów. Chodzi na przykład także o podkreślenie jedności małżeńskiej w tak ważnych decyzjach jakimi są święcenia. Poza tym za decyzją żony kryje się także i to, że jest ona pierwszą i wydaje się, że najważniejszą osobą, która weryfikuje powołanie do diakonatu swojego męża.

6. Posługa i życie

W kilku miejscach *Wytyczne* przywołują obecność żony w posłudze diakona stałego. W części poświęconej formacji czytamy: *W formacji diakonów żonatych nie należy pomijać znaczenia wkładu, jaki wnoszą oni w kształtowanie swego życia rodzinnego. Mąż i żona wszedłszy we wspólnotę życia, są wezwani, by pomagać i służyć sobie nawzajem* (por. KDK 48). *Stąd też żona diakona ma pośrednio udział w jego diakońskiej posłudze*²³.

Żona diakona stałego zajmuje więc ważne miejsce w posłudze swojego męża. To jest po części i jej posługa. Potwierdza to chociażby świadectwo żony diakona stałego, która swoją refleksję nad powołaniem męża zatytułowała: *Diakoniat mego męża jest powołaniem, które dał nam Pan*²⁴. Żona może uczestniczyć w posłudze diakona stałego w różnych wymiarach. Może chociażby wspólnie z mężem modlić się za Kościół, papieża oraz biskupów odmawiając *Liturgię Godzin*. Poza tym żona diakona może być obecna w różnych posługach męża, chociażby w duszpasterstwie małżeństw, czy posłudze pośród chorych i starszych. To właśnie ona może wnieść do tych posług swoją kobiecą wrażliwość oraz intuicję.

W części *Wytycznych* poświęconych *Posłudze i życiu diakonów stałych* odwołanie do żony, a szerzej do rodziny spotykamy w dwóch punktach. Dotykają one praktycznej strony życia diakona stałego oraz jego rodziny. Pierwszy został umiesz-

²² *Wytyczne*, nr 71.

²³ Tamże, nr 61.

²⁴ Zob.: I. Chmielewska, *Diakoniat mego męża jest powołaniem, które dał nam Pan*, w: *Diakoniat stały w Kościele w Polsce. Historia – teologia – wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, s. 249–251.

czony w punkcie dotyczącym kwestii wynagradzania diakonów stałych: *Do prawa partykularnego należy uregulowanie stosownymi przepisami wszelkich aspektów, które mogą zaistnieć w przypadku utraty przez diakona jego świeckiego zatrudnienia bądź też jego śmierci i wynikających z tego obowiązków wobec małżonki i dzieci (zob. DMD 20)*²⁵.

Drugi zapis dotyczy kwestii ubezpieczenia: *Opieka społeczna dla diakonów, jeżeli nie zostało inaczej przewidziane, winna być powierzona właściwej instytucji (por. DMD 16; KPK, kan. 1274 §2). Dlatego biskup diecezjalny (przełożony zakonny) winien zatroszczyć się o należyte ubezpieczenie zdrowotne i społeczne diakonów i ich rodzin*²⁶.

ZAKOŃCZENIE

Obecność żony w powołaniu diakona stałego, dodajmy wyraźnie duchownego katolickiego, to zupełnie nowa jakość w Kościele w Polsce. Mimo, że minęło 11 lat od pierwszych święceń żonatego mężczyzny w naszym kraju, to cały czas jesteśmy na początku refleksji nad tym zagadnieniem, a właściwie powołaniem żony i uczymy się je zauważać. Nie mam wątpliwości, że jest to jedno z najważniejszych wyzwań, które stoi zarówno przed samymi diakonami stałymi, biskupami, którzy decydują się na obecność tego powołania w swoich diecezjach, odpowiedzialnymi za formację do diakonatu oraz formację stałą diakonów, a nawet konkretnymi księżmi proboszczami, którzy otwierają parafie na obecność tego powołania. Wydaje się, że od poważnej i odpowiedzialnej refleksji nad miejscem żony w powołaniu diakona stałego będzie zależała zarówno jakość, jak i sama obecność tego powołania w Polsce.

Niniejszy artykuł jest tylko przyczynkiem do bardzo ważnej refleksji na temat roli żony w powołaniu i posłudze diakona stałego w Kościele w Polsce. Takiej refleksji, jak do tej pory właściwie brakuje. Ilustracją tego może być brak publikacji na ten temat. Skromny jest, jak do tej pory, także głos samych diakonów stałych w tej kwestii. Jest to jednak do pewnego stopnia zrozumiałe. Jesteśmy cały czas na początku obecności powołania diakona stałego w naszym kraju, a więc najpierw uczymy się je zauważać i akceptować. Wydaje się jednak, że trzeba już dzisiaj podjąć odpowiedzialną refleksję nad miejscem żony w powołaniu i posłudze diakona stałego. Jeżeli chcemy poważnie podejść do obecności diakonów stałych w Kościele w naszym kraju to nie da się pominąć ich żon, mało tego, trzeba je wyraźnie zauważyć. Nie mam wątpliwości, że to przede wszystkim żony diakonów stałych wspierają swoich mężów oraz to one pomagają pełniej, prawdziwiej i realniej spojrzeć na ich powołanie oraz posługę.

Odwołajmy się w tym miejscu do słów Giesele Bialecki, żony diakona stałego posługującego przez wiele lat w Kościele w Belgii: *Przedem wszystkim żona diakona jest tą, która podtrzymuje i wspiera, która jest tam, gdzie on, aby dodawać mu odwagi, aby ożywiać jego powołanie dyskretnie i z miłością. Jest też tą, która odkrywa*

*potrzeby i popiera wiele inicjatyw. Rolę tę uważam za najważniejszą, bo gdy żona nie uczestniczy w pełni w diakonacie swego męża, to jego zaangażowanie będzie mniejsze i słabsze. Czasem może przynieść nawet niepowodzenia. W naszej diecezji mamy kilka takich przykładów. Profetyczna rola żony diakona ma swe źródło w sercu jej kobiecości, w tym „dodatku duszy”, dzięki któremu kobieta może wiele dać*²⁷.

Analizowane *Wytyczne* zwracają przede wszystkim uwagę na kilka istotnych zagadnień dotyczących roli i miejsca żony w procesie formacji do święceń diakona stałego. Zdecydowanie mniej jest w nich wątków małżeńskich odnoszących się do posługi oraz życia diakonów stałych. Taka dysproporcja jest jednak zrozumiała. Wydaje się, że wynika ona przede wszystkim z faktu odkrywania powołania diakona stałego w Kościele w Polsce.

MIEJSCE ŻONY W POWOŁANIU I POSŁUDZE DIAKONA STAŁEGO W ŚWIETLE WYTYCZNYCH DOTYCZĄCYCH FORMACJI, ŻYCIA I POSŁUGI DIAKONÓW STAŁYCH W POLSCE

STRESZCZENIE

Tematem niezwykle istotnym w refleksji nad powołaniem diakona stałego w Kościele w Polsce jest obecność jego żony. Diakonat stały, choć możliwy do przeżywania także w stanie bezżennym, dotyczy przede wszystkim mężczyzn żyjących w małżeństwie. Obecnie w Polsce na 31 diakonów stałych, którzy posługują w 8 diecezjach, tylko jeden przeżywa swoje powołanie jako celibatariusz.

W Kościele w naszym kraju zaczynamy zbierać pierwsze doświadczenia roli i miejsca żony w powołaniu męża i ojca, a jednocześnie duchownego, który pełni posługę diakona stałego. Nie mam wątpliwości, że na samym początku potrzebna nam jest przede wszystkim pewna wrażliwość i otwartość, aby te doświadczenia w ogóle zauważyć. Poza tym potrzebujemy nie tylko świadectw samych diakonów o ich małżonkach, ale przede wszystkim świadectw i refleksji żon diakonów stałych.

W niniejszym artykule odwołano się do tekstów odnoszących się do żony diakona, czasami szerzej, do jego rodziny, które znajdują się w *Wytycznych dotyczących formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce* z 2015 roku. Chodzi o dokument przyjęty przez Konferencję Episkopatu Polski, który wyznacza ramy obecności diakona stałego w Kościele w Polsce.

Wytyczne zwracają przede wszystkim uwagę na kilka istotnych zagadnień dotyczących roli i miejsca żony w procesie formacji do święceń diakona stałego. Zdecydowanie mniej jest w nich wątków małżeńskich odnoszących się do posługi oraz życia diakonów stałych. Taka dysproporcja jest jednak zrozumiała. Wydaje się, że wynika ona przede wszystkim z faktu odkrywania powołania diakona stałego w Kościele w Polsce.

²⁷ G. Bialecki, *Żona diakona*, w: *Diakon stały w Kościele współczesnym*, red. M. Marczewski, Suwałki 1991, s. 128–129.

²⁵ *Wytyczne*, nr 93, p. 4.

²⁶ Tamże, nr 94.

**ROLE OF A WIFE IN VOCATION AND MINISTRY OF PERMANENT DEACON
ACCORDING TO DIRECTORY FOR THE FORMATION, LIFE AND MINISTRY
OF PERMANENT DEACONS IN POLAND**

SUMMARY

The very important issue in considering the vocation of a permanent deacon in the Church in Poland is a presence of his wife. The permanent diaconate, although accessible for the single, is mostly taken on by married men. From all 31 permanent deacons who serve in Poland in 8 dioceses, only one remains in celibacy.

Within the Church in Poland we have just began to acquire first experiences of a role of a wife in vocation of a husband and father who is committed to serve as a permanent deacon. I have no doubts that what we need most in the beginning is a kind of sensitivity and openness to notice that experience. We also should pay attention not only to deacons' opinions, but even more to statements and reflections of their wives.

The article analyzes statements that refer to deacon's wife or his family published in *Directory for the Formation, Life and Ministry of Permanent Deacons in Poland* from 2015. It is a document of the Polish Bishops' Conference setting frames for the presence of permanent deacons in the Church in Poland.

The *Directory* focusses on several important issues referring to a role and place of a wife in formation to ordination of a permanent deacon. It gives less attention to those aspects of marriage which refer to ministry and life of deacons. This disproportion is understood, however, and seems to be a result of discovering the vocation of permanent deacon in the Church in Poland.

**DIE ROLLE DER EHEFRAU IN DER BERUFUNG UND IM DIENST
DES STÄNDIGEN DIAKONS IM LICHT DER RICHTLINIEN FÜR DIE
AUSBILDUNG, DAS LEBEN UND DEN DIENST DER STÄNDIGEN DIAKONE IN
POLEN**

ZUSAMMENFASSUNG

Ein äußerst wichtiges Thema bei den Überlegungen über die Berufung eines ständigen Diakons in der polnischen Kirche ist die Anwesenheit seiner Frau. Der ständige Diakonat, obwohl auch in der Ehelosigkeit erfahrbar, betrifft hauptsächlich Männer, die eine Ehe geschlossen. Derzeit leben in Polen 31 ständige Diakone, die in 8 Diözesen tätig sind, und nur einer von ihnen setzt seine Berufung im Zölibat um.

In der Kirche hierzulande beginnen wir erst, die Erfahrungen mit der Rolle einer Frau in der Berufung eines Ehemanns und Vaters und gleichzeitig eines Geistlichen zu sammeln, der den Dienst eines ständigen Diakons ausübt. Ich habe keinen Zweifel daran, dass wir von Anfang an vor allem eine gewisse Sensibilität und Offenheit brauchen, um diese Erfahrungen überhaupt wahrzunehmen. Darüber hinaus brauchen wir nicht nur die Zeugnisse der Diakone selbst über ihre Ehepartner, sondern vor allem die Zeugnisse und Überlegungen der Ehefrauen der ständigen Diakone.

In diesem Artikel wird auf die Texte verwiesen, die sich auf die Frau des Diakons beziehen, manchmal allgemeiner auf seine Familie, die in den *Richtlinien für die Ausbildung, das Leben und den Dienst der ständigen Diakone in Polen aus dem Jahre 2015* zu finden sind.

Es handelt sich um ein von der polnischen Bischofskonferenz angenommenes Dokument, das den Rahmen für die Anwesenheit eines ständigen Diakons in der Kirche in Polen festlegt.

Die Richtlinien weisen auf einige wichtige Fragen hin, die die Rolle und die Stellung der Frau bei der Vorbereitung auf die Weihe eines ständigen Diakons betreffen. Im Dokument gibt es weitaus weniger eheliche Motive, die sich auf den Dienst und das Leben der ständigen Diakone beziehen. Ein solches Missverhältnis ist jedoch nachvollziehbar. Es scheint, dass es in erster Linie auf die Tatsache zurückzuführen ist, dass die Berufung zum ständigen Diakon in der Kirche in Polen weiterhin entdeckt wird.

BIBLIOGRAFIA:

- Andrzej M., *Ku stałemu diakonatowi w Polsce*, „Diakon”, t. 1 (2004), s. 13–17.
- Barczewski M., *Diakonat stały w Kościele polskim*, „Studia Bydgoskie”, t. 2 (2008), s. 121–134.
- Bialecki G., *Żona diakona*, w: *Diakon stały w Kościele współczesnym*, red. M. Marczewski, Suwałki 1991, s. 125–130.
- Chmielewska I., *Diakonat mego męża jest powołaniem, które dał nam Pan*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce. Historia – teologia – wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, s. 249–251.
- Czogalik K., *Żona diakona*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce. Historia – teologia – wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, s. 243–245.
- Diakonat stały. Dokumenty Soboru Watykańskiego II i Stolicy Apostolskiej. Bibliografia*, red. R. Selejda, Częstochowa 2004.
- Knotz K., *Obudzić sakrament małżeństwa*, Częstochowa 2018.
- Knotz K., *Zaślubiny w Bogu mężczyzny i kobiety*, Częstochowa 2014.
- Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001.
- Marczewski M., *Diakonat stały w Polsce – szanse i zagrożenia*, „Teologia Praktyczna”, t. 3 (2002), s. 275–285.
- Marczewski M., *Zanim wprowadzono diakonat stały w Polsce*, „Diakon”, t. 11 (2014), s. 7–33.
- Obrady w Łowiczu. 313 zebranie plenarne Konferencji Episkopatu Polski*, „Wiadomości KAI”, nr 26 (2001), s. 10.
- Rozynkowski W., *Diakonat stały w Kościele w Polsce – zarys historyczny*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce. Historia – teologia – wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, s. 69–82.
- Rozynkowski W., *Pierwsze doświadczenia i pierwsze wyzwania – o diakonacie stałym w Polsce*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce. Historia – teologia – wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, s. 235–236.
- Śmigiel W., Kunikowski J.I., *Diakonat stały w Polsce. Podstawy, formacja i zadania*, Pelplin 2012.
- Wilczek V., *Jak to jest być żoną diakona?*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce. Historia – teologia – wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, s. 247–248.
- Wytyczne dotyczące formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce*, Częstochowa 2004.
- Wytyczne dotyczące formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce*, Akta Konferencji Episkopatu Polski, 2015, nr 27, Warszawa 2016, s. 66–84.